

การประกอบสร้างวรรณกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า*

The Construction of a Political Literature in Phan Waen Fah Award Short Stories

เกศราพร พรหมนิมิตกุล¹

Kesaraporn Phomnimitkul¹

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์การประกอบสร้างวรรณกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าทำให้เห็นลักษณะการสร้างโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ความขัดแย้ง ฉากและมุมมองการเล่าเรื่องเพื่อนำไปสู่การเสนอวาทกรรมการเมืองเพื่อชี้้นำ คบอบงำ ปิดกั้นความคิด ความเชื่อบางประการของผู้อ่าน การประกอบสร้างเรื่องสั้นทั้ง 6 องค์ประกอบ ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับนักการเมืองที่มีความเชื่อมโยงกับเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ นักการเมืองเลวคือผู้รังแกเบียดเบียนประชาชนเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง ส่งผลให้การเมืองเต็มไปด้วยความฉ้อฉลและกลโกง

คำสำคัญ: วรรณกรรมการเมือง, เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า, การประกอบสร้าง

Abstract

The analysis of the construction of a political literature in Phan Waen Fah award for short stories represents characteristics of creation of plots, themes, characters, conflicts, settings and points of view that lead to presentation of political discourse to conduct, dominate and obstruct some thoughts and beliefs of readers. The construction of the short story totalling 6 compositions points out the relations between populations and politicians which are associated with power and benefits. Corrupt politicians are persons who baited and exploited populations for their own and companion's interests. As a result, politics is actually full of frauds and trickeries.

Keywords: political literature, Phan Waen Fah award short stories, construction

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้น รางวัลพานแว่นฟ้า”

¹ นิสิตปริญญาเอก, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Ph.D. Student, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Tel 083-1983004, E-mail: khwan_magjan@hotmail.com

บทนำ

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวกับการเมือง โดยผู้แต่งกลั่นกรองความรู้และประสบการณ์ของตนผสมผสานกับจินตนาการและการมองโลกนำเสนอเรื่องเล่าที่จำลองภาพสถานการณ์ทางการเมืองของไทย ผู้แต่งอาศัยประสบการณ์ความชำนาญในการเล่าเรื่องกระตุ้นให้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามและเกิดจินตภาพตามที่ผู้แต่งต้องการ ดังนั้น การวิเคราะห์การประกอบสร้างวรรณกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นการพิจารณาถึงกลวิธีในการเล่าเรื่องของผู้แต่งเพื่อนำเสนอวรรณกรรมการเมืองโดยให้ความสำคัญกับการเลือกสรรและการผสมผสานองค์ประกอบของเรื่องสั้น

วิธีการศึกษา

การวิเคราะห์การประกอบสร้างวรรณกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยบท (content analysis) โดยกำหนดข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าในช่วงปี พ.ศ. 2545-2555 จำนวน 136 เรื่อง โดยวิเคราะห์การประกอบสร้างผ่านองค์ประกอบของเรื่องสั้น 6 องค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง (plot) แก่นเรื่อง (theme) ตัวละคร (character) ความขัดแย้ง (conflict) ฉาก (setting) และ มุมมองในการเล่าเรื่อง (point of view)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาการประกอบสร้างวรรณกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า โดยจำแนกตามองค์ประกอบของเรื่องสั้น มีดังนี้

โครงเรื่อง

โครงเรื่อง (plot) คือ ชุดของเหตุการณ์ที่ปรากฏอันเป็นทิศทางของการดำเนินเรื่องตั้งแต่

ต้นจนจบ โครงเรื่องมีความสำคัญต่อการเขียนเรื่องสั้น หากวางโครงเรื่องไว้ดี ชัดเจนสมเหตุสมผลก็จะทำให้งานเขียนสำเร็จออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ อีราวดี ไตรลึงคะ (2546: 5) ได้สรุปความคิดเห็นของ อี. เอ็ม. ฟอริสเตอร์ (E.M. Forster) เกี่ยวกับลักษณะของโครงเรื่องไว้ว่า ความเป็นเหตุเป็นผลเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เรื่องสั้นมีเอกภาพ เรื่องที่มีโครงเรื่องดีคือเรื่องแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวร้อยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล จากการวิเคราะห์และจัดประเภทโครงเรื่องพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีลักษณะโครงเรื่องแบ่งได้ 9 รูปแบบ ได้แก่

1. โครงเรื่องแบบชีวิตรัตนตม มัก

มักเริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงสภาพปัญหาและความยากลำบากที่ตัวละครต้องประสบ ทั้งความรุนแรงจากสถานการณ์บ้านเมือง ผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ล้มเหลว ความโหดร้ายของมนุษย์ด้วยกันที่มุ่งเอาเปรียบเบียดเบียนกันเอง มีการดำเนินเรื่องด้วยความพยายามต่อสู้ดิ้นรนกับสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของตัวละคร และในตอนท้ายเรื่องมักจบลงด้วยโศกนาฏกรรม ความสูญเสียและความสิ้นหวังยอมจำนนต่อโชคชะตา เช่น เรื่อง *มะเส้า...ผู้ไม่มีหมายเลข* กล่าวถึง มะเส้า หญิงชรายากจนที่ไม่มีโอกาสแม้กระทั่งการเดินทางไปขึ้นทะเบียนคนจน เธอจึงทำได้เพียงยอมก้มหน้ารับชะตากรรมของตนในเรื่อง *ดอกเบี๋ยนอกระบบ* กล่าวถึงแม่ที่ต้องการปลดหนี้นอกระบบเมื่อทางรัฐบาลประกาศนโยบายให้ผู้เป็นหนี้มาขึ้นทะเบียน แม่จึงไปแจ้งทางการ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่พอใจส่งมือปืนมายิงแม่เสียชีวิต

2. โครงเรื่องแบบค้นพบความจริง

มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด ความเชื่อและความรู้สึกต่อบุคคล เหตุการณ์หรือเรื่องราวในลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อเรื่องราวดำเนินไปทำให้ตัวละครได้ค้นพบความจริงและตระหนักในตอนท้ายเรื่องว่าสิ่งที่ตนหลงเชื่อและเข้าใจมาโดยตลอด แท้จริงแล้วเป็นเรื่องเข้าใจผิด เช่น เรื่อง *เพราะธงผืนนั้น* กล่าวถึง ชัย วิศวกรหนุ่มที่ฝึกฝนการเมือง

จนทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว ในที่สุดชายได้ตระหนักว่าอุดมการณ์ที่ตนยึดมั่น แท้จริงแล้วเป็นเพียงภาพลวงตา เพราะการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์เท่านั้น ส่วนในเรื่อง พ่อจำ... อุกามาแล้ว กล่าวถึง เผือก ชายชาวประมงที่ได้รับค่าเดือนจากพ่อเรื่องปรากฏการณ์อุกกาบาตเพลิงซึ่งจะนำหายนะมาสู่หมู่บ้าน กระทั่งวันหนึ่งเผือกได้ค้นพบความจริงว่าอุกกาบาตเพลิงที่พ่อได้พบในทะเลไม่ใช่ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ แต่เกิดจากควันของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากที่พวยพุ่งไปสู่ท้องฟ้าตลอดเวลา จนทำให้ท้องฟ้าแดงฉานยามค่ำคืน

3. โครงเรื่องแบบชีวิตไม่สิ้นหวัง มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงสภาพปัญหาที่ตัวละครประสบ มีทั้งปัญหาเล็กๆ ที่เป็นเรื่องของความรู้สึกหรือทัศนคติไปจนถึงปัญหาใหญ่ที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของตัวละคร หากแต่ตัวละครมีความมุ่งมั่นต่อสู้และเผชิญหน้ากับปัญหาโดยไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา จึงทำให้ตอนท้ายเรื่องมักจบลงด้วยความสุขและความหวัง เช่น เรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา* กล่าวถึง พงศ์จันทร์ วิศวกรระดับบัณฑิตที่สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อเขาใช้ความรู้ความสามารถช่วยพ่อหาเสียงในการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างเต็มที่ แต่ผลปรากฏว่าพ่อพ่ายแพ้คู่แข่งเพราะอีกฝ่ายใช้เงินซื้อเสียง ทำให้เขาสูญเสียศรัทธาต่อระบบการเมือง ในการเลือกตั้งสมัยถัดมาพ่อได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งและนำนโยบายที่พงศ์จันทร์วางแผนไว้ให้มาปรับใช้ จนสามารถชนะคู่แข่งได้สำเร็จ ทำให้ความศรัทธาต่อการเมืองกลับคืนมาอีกครั้ง ในเรื่อง *ดิตรง* กล่าวถึงหญิงสูงวัยที่ต้องการให้เพื่อนบ้านที่ขัดแย้งกันด้วยเรื่องราวทางการเมืองกลับมารักกันเช่นเดิม เธอจึงพยายามนำธงชาติผืนใหญ่ไปติดไว้บนหลังคาบ้าน วันรุ่งขึ้นเธอพบว่าธงผืนนั้นขาดเป็นทางยาวเพราะแรงลม เธอไม่ละความพยายามที่จะนำธงผืนใหม่มาติดบนหลังคาบ้าน ด้วยหวังว่าธงชาติจะช่วยสร้างสำนึกความเป็นคนไทยให้คนในชุมชน

4. โครงเรื่องแบบกรรมตามสนอง มักเริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำที่ชั่วร้าย ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมของตัวละคร เรื่องราวดำเนินไปโดยอาจให้ตัวละครสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการในระยะหนึ่ง แต่เมื่อการกระทำที่ชั่วร้ายปรากฏเป็นที่รับรู้แก่สังคม สุดท้ายตัวละครจึงได้รับกรรมจากการกระทำของตนเอง เช่น เรื่อง *เมืองอมร 2312* กล่าวถึง ชาตรีและเทพสิงห์ นักการเมืองของประเทศสยามในปีจักรวาลศักราชที่ 2312 ที่ได้รับเลือกให้ติดต่อกับโยวา ผู้นำจากต่างดาวในการสร้างเส้นทางยานอวกาศความเร็วเหนือแสง แต่ผู้นำทุกคนต่างร่วมกันทุจริตจากโครงการนี้เพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้ตนเอง เมื่อโครงการสำเร็จในวันเปิดโครงการ อาคารทั้งหลังกลับพังทลายทับผู้ทุจริตเหล่านั้น ในเรื่อง *น้ำ (ท่วม) ใจ* กล่าวถึง ชิตและทิมเพื่อนบ้านที่กลายเป็นศัตรูกันด้วยเรื่องราวทางการเมือง แต่แจนลูกสาวของชิตและท้อปลูกชายของทิมกลับเป็นเพื่อนรักกัน วันหนึ่งแจนนอนป่วยอยู่ในบ้านขณะที่พ่อแม่ไปทำงาน ฝนตกอย่างหนักและน้ำกำลังจะท่วมบ้าน แจนเดินข้ามสะพานหวังมาขอความช่วยเหลือจากทิม ทิมสาปแช่งให้แจนตกสะพานเพราะต้องการเห็นชิตได้รับความเสียหายอย่างแสนสาหัส เมื่อแจนตกไปในคลองที่เชี่ยวกราก ท้อปลูกชายของทิมก็กระโดดตามลงไปช่วยทันที จนทั้งคู่จมนหายไปกับสายน้ำ

5. โครงเรื่องแบบทำดีไม่ได้ดี มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด พฤติกรรม และการกระทำที่ดีงาม มีความมุ่งมั่นตั้งใจดีต่อผู้อื่นและสังคม แต่เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือสถานการณ์ที่เลวร้าย ตัวละครเหล่านี้กลับพ่ายแพ้หรือได้รับผลร้ายเป็นการตอบแทน เช่น ในเรื่อง *ผาไส้ขาด* กล่าวถึงหมอนิคมนที่เป็นแกนนำในการคัดค้านการสร้างเขื่อนกันแก่งผาไส้ขาด แต่สุดท้ายกลับถูกลอบทำร้ายจนเสียชีวิต เช่นเดียวกับเรื่อง *ผ้าพับ* กล่าวถึงอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่ยอมขายสมบัติและที่ดินมรดกเพื่อนำเงินมาเป็นทุนในการลงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ด้วยหวัง

ว่าจะได้ทำงานเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม แต่สุดท้ายเขากลับพ่ายแพ้เลือกตั้ง

6. โครงเรื่องแบบทางเลือก มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่สร้างปัญหาหรือความกระอักกระอ่วนใจให้แก่ตัวละคร เนื่องจากมีกรณีปัญหาที่ตัวละครต้องตัดสินใจเลือกทางใดทางหนึ่งซึ่งทั้งสองทางย่อมมีผลดีและผลร้ายแตกต่างกัน เรื่องราวดำเนินไปโดยตัวละครพยายามชั่งน้ำหนักและไตร่ตรองด้วยเหตุผลหรือความรู้สึก สุดท้ายจึงตัดสินใจเลือกเส้นทางด้วยตนเอง เช่น เรื่อง *ประชาธิปไตยในทางลัด* กล่าวถึงนักการเมืองหนุ่มคนหนึ่งที่ต้องเลือกระหว่างการเดินทางไปร่วมงานแต่งงานลูกสาวของผู้ใหญ่ในพรรคที่กรุงเทพฯ กับการอยู่ในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านที่กำลังประสบอุทกภัย แม้จะรู้ว่าการไม่ไปร่วมงานแต่งงานจะมีผลต่ออนาคตทางการเมืองของตน แต่เขากลับเลือกอยู่ช่วยเหลือชาวบ้านเพราะเห็นว่าอนาคตของชาวบ้านในคำคิดนี้สำคัญกว่า ในเรื่อง *ปัจจัยแห่งชีวิต* กล่าวถึงชายรับจ้างกรีดยางที่ต้องตัดสินใจระหว่างการนำเงินก้อนสุดท้ายไปซื้ออาหารแห้งและข้าวสาร屯ไว้ในช่วงยางผลัดใบกับการซื้อบัตรเติมเงินโทรศัพท์ให้ภรรยา ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจซื้อบัตรเติมเงินโทรศัพท์เพราะโทรศัพท์กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต

7. โครงเรื่องแบบมองต่างมุม มักกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด ความเชื่อหรือมุมมองที่แตกต่างกัน มีการดำเนินเรื่องโดยต่างฝ่ายต่างแสดงเหตุผลมารองรับความคิดและความเชื่อของตน แต่สุดท้ายก็ไม่มีมีการสรุปว่ามุมมองใดถูกหรือผิด เช่น เรื่อง *แมวป่วย* กล่าวถึงเชิดชูและเจ้าหน้าที่ กกด. ที่มีมุมมองแตกต่างกันในกรณีที่เกิดเชิดชูไม่ไปเลือกตั้งเพราะแมวป่วย เชิดชูเห็นว่าแมวเปรียบเสมือนเพื่อน ดังนั้นจึงถือเป็นเหตุสุดวิสัยที่เขาต้องพาแมวไปหาหมอและเฝ้าดูอาการแมวที่กินยาเบื่อเข้าไปจนทำให้ไม่สามารถไปเลือกตั้งได้ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ กกด. มองว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่และแมวป่วยไม่ใช่เหตุผลที่จะนำมาอ้างได้

ทำให้เชิดชูถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองบางประการในเรื่อง *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* กล่าวถึงพ่อกับแม่ที่มีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยแต่ละฝ่ายต่างมีเหตุผลของตน ความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์นำมาซึ่งความขัดแย้งในครอบครัว

8. โครงเรื่องแบบทำได้ดี มักกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด มีพฤติกรรมหรือการกระทำที่ดั่งาม มุ่งหวังทำดีเพื่อผู้อื่นและสังคม เรื่องราวดำเนินไปโดยมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัญหาพิสูจน์ความดีงามของตัวละคร เมื่อตัวละครได้พิสูจน์ตนเองว่าเป็นคนดีจริง ในที่สุดผลแห่งความดีย่อมตอบแทน เช่น เรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ* กล่าวถึง สมชายนักสหกรณ์แห่งที่ว่าการอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เขาเคยช่วยเหลือดาโอ๊ะ เด็กชายชาวมุสลิมที่นอนป่วยอยู่ในตลาดโดยการให้กล่องสบู่ของพ่อที่บรรจุยาแก้ไอให้เด็กชายไว้วันหนึ่งเขาถูกโจรเรียกค่าไถ่จับตัวไป เขาเห็นโจรใช้กล่องสบู่ใบนั้นบรรจุยาสูบ สมชายจึงถามถึงดาโอ๊ะ เมื่อโจรได้รู้ว่าสมชายคือผู้ช่วยชีวิตลูกชายของตนจึงต้อนรับขับสู้อย่างดีและปล่อยสมชายไปพร้อมรับรองความปลอดภัยของสมชายในพื้นที่นั้น ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* กล่าวถึง กานต์ หญิงสาวลูกชานาที่มีความใฝ่ฝันและมุ่งมั่นทำงานการเมืองเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยาก ในที่สุดความฝันของเธอกลายเป็นจริงเมื่อได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงที่ท่วมท้น

9. โครงเรื่องแบบทำชั่วได้ดี มักกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด พฤติกรรมหรือการกระทำที่เลวร้าย มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ เอาใจเอาเปรียบและเบียดเบียนผู้อื่นโดยปราศจากความละอาย แต่ตัวละครเหล่านี้มักมีเล่ห์เหลี่ยมกลอุบายที่แยบคาย จึงทำให้แม้จะทำเรื่องเลวร้ายเพียงใดแต่สุดท้ายกลับได้รับผลดีเป็นการตอบแทน เช่น เรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* กล่าวถึงรัฐมนตรียุทธภูมิที่อาศัยความเจ็บป่วย บอบช้ำและความทรุดโทรมทางร่างกายของคมพยัคฆ์อดีตนักมวยแชมป์โลกเป็นเครื่อง

มือสร้างชื่อเสียงทางการเมือง โดยทำที่เข้าไปช่วย เหลือดูแลคนพ่ายคัมภ์อย่างเต็มที่ ส่งผลให้เขามีภาพลักษณ์ที่ตึงามในสายตาสาธารณชน ส่วนในเรื่อง *ไอ้เกล็ดทอง* กล่าวถึงไอ้เกล็ดทอง สิ่งมีชีวิตรูปร่างคล้ายงูแต่มีเกล็ดสีทองสวยงาม มันหลอกหลวงชาวบ้านโดยนำผลประโยชน์เขาล่อเพื่อแลกกับอวัยวะที่จะทำให้มันกลายเป็นคนโดยสมบูรณ์ เมื่อชาวบ้านตกอยู่ในความโลภหลงเชื่อและศรัทธา ทำให้ชาวบ้านต่างทยอยม้วนเป็นไป ไอ้เกล็ดทองกลายเป็นคน พาพวกพ้องเข้ามาทำร้ายชาวบ้านและยึดหมู่บ้านได้สำเร็จ

แก่นเรื่อง

แก่นเรื่อง (theme) คือ สารสำคัญอันเป็นศูนย์กลางของเรื่องทั้งหมดที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ สารสำคัญนั้นมักกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักรู้เข้าใจโลกหรือเป็นข้อคิดเตือนใจในการดำเนินชีวิต (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539: 182) การสร้างแก่นเรื่องมีความเชื่อมโยงกับการเสนอวาทกรรมเพื่อชี้แนะ ครอบงำ หรือปิดกั้นความคิดความเชื่อของผู้อ่าน การวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถจำแนกแก่นเรื่องได้เป็น 9 ประเภท ดังนี้

1. **แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง** เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งสะท้อนภาพการเมืองที่ส่วนใหญ่มีนัยเชิงลบ เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่สร้างความแตกแยกในสังคม สภาพการเมืองโสมมที่เต็มไปด้วยความทุจริตฉ้อฉลของนักการเมืองที่เหิมเกริมในอำนาจและมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง การใช้นโยบายประชานิยมหลอกหลวงประชาชน นอกจากนี้ยังมีการเน้นย้ำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับประชาชนเพื่อปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับผู้อ่าน เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 60 เรื่อง เช่น เรื่อง *แพ็คตัดเข้า* กล่าวถึง ข้าราชการและนักการเมืองที่ทุจริตในหน้าที่จนถูกจับได้และต้องโทษจำคุก ในเรื่อง *บันเลขเป็นตัว* กล่าวถึงนักการเมือง

เมืองที่กำหนดนโยบายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ตึงามให้แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่แท้จริงของประชาชน

2. **แก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม** เป็นแก่นเรื่องที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไปในสังคมประเด็นปัญหาทางสังคม สภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและความเจริญของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งแนวทางการอยู่ร่วมกันเพื่อให้สังคมเต็มไปด้วยสันติสุข เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 27 เรื่อง เช่น เรื่อง *มีก่องวิสดุบนไหล่* ทาง กล่าวถึงความเห็นแก่ตัวของคนในสังคมที่ต่างไม่ต้องการให้กองดินและวิสดุจากการวางท่อระบายน้ำมาวางกองไว้หน้าบ้านของตน ทำให้การวางท่อล่าช้าและหยุดชะงักไปในที่สุด กระทั่งเมื่อหน้าฝนมาถึงทุกคนในสังคมต่างหวาดหวั่นต่ออุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้ง ในเรื่อง *สมดุลงใหม่* กล่าวถึงสภาพสังคมชนบทที่แปรเปลี่ยนไป ความสะอาดบริสุทธิ์ เรียบง่ายค่อยๆ เลือนหายไป กลายเป็นความวุ่นวายและเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่

3. **แก่นเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตย** เป็นแก่นเรื่องที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับหลักการหรือแนวคิดสำคัญของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย สิทธิหน้าที่ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน รวมทั้งเส้นทางแห่งการต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษาประชาธิปไตยให้คงอยู่ และข้อดีข้อเสียของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 21 เรื่อง เช่น เรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ* กล่าวถึงเฒ่าเที่ยงที่สูญเสียลูกชายไปในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ส่วนตัวของเฒ่าเที่ยงเองก็ต่อสู้เพื่อความถูกต้องต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงจนตนเองต้องเสียชีวิตด้วยเช่นกัน ในเรื่อง *วีรชน นีรนาม* กล่าวถึงครอบครัวของวีรชนผู้ร่วมต่อสู้ทางการเมืองที่ต้องเผชิญกับความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ในขณะที่เดียวกันก็ภาคภูมิใจในการเสียสละเพื่อสังคมของบุคคลเหล่านั้น

4. แก่นเรื่องเกี่ยวกับความไม่สงบชายแดนภาคใต้ เป็นแก่นเรื่องที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์และความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนผู้บริสุทธิ์ต่างตกอยู่ท่ามกลางความกลัวและความหวาดระแวงเป็นการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความสงบสุขในสังคม เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 9 เรื่อง เช่น เรื่อง *หมู่บ้านสีแดง* กล่าวถึงอิทธิพลของข่าวลือที่ทำให้ร้อยโทสมานและพลขับเกิดความหวาดกลัวเมื่อรถยนต์ตรวจการณ์จอดเสียบริเวณหมู่บ้านตันหยงเกอรอซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ก่อการร้ายที่หัวหน้าโจรเรียกค่าคุ้มครองมาหลบซ่อนอยู่ สุดท้ายมีชาวบ้านมาช่วยเหลือจนรอดสตาร์ทติดและทำให้ร้อยโทสมานทราบข่าวว่าข่าวลือไม่เป็นความจริง แต่ข่าวลือกลับทำให้คนในหมู่บ้านใช้ชีวิตด้วยความไม่ปกติสุขอีกต่อไป ในเรื่อง *ราคาของแผ่นดิน* กล่าวถึง ปะเงาะ โต๊ะอิหม่ามชวราห์ แม้จะหวาดกลัวเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ แต่ไม่สามารถตัดใจขายที่ดินซึ่งเป็นแผ่นดินทำกินมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษได้ เพราะเป็นแผ่นดินที่เต็มไปด้วยความรักและความทรงจำ

5. แก่นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมและคุณค่าทางจิตใจ เป็นแก่นเรื่องที่เสนอแง่คิดสอนใจเกี่ยวกับการทำความดี ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสุขในชีวิตและผลแห่งความโลภที่นำไปสู่หายนะ เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 6 เรื่อง เช่น เรื่อง *รางวัลของแม่* กล่าวถึง แม่ที่มีลูกถึงสิบคน แม้ว่าแม่จะไม่ร่ำรวย แต่แม่สามารถส่งเสียลูกๆ ทุกคนให้ได้เรียนหนังสือและประสบความสำเร็จในชีวิต แม่ไม่ได้รับรางวัลแม่ผู้เสียสละเพราะมีการเมืองเข้ามาแทรกแซงจนทำให้ครูวรรณได้รับรางวัลนี้ไป แต่แม่ตระหนักดีว่ารางวัลของแม่ คือการที่ลูกทุกคนเป็นคนดีมีคุณค่าต่อสังคม ในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ* กล่าวถึงหญิงชราที่มีอาชีพเก็บขยะขายค้นหาเสื้อสีเหลืองในถังขยะมาซักด้วยความประณีต และพยายามรวบรวมเงินด้วยความยากลำบากเพื่อนำไปซื้อสาย

รัดข้อมือฉลองครองราชย์ครบรอบหกสิบปี หญิงชราต้องการไปร่วมเฝ้ารับเสด็จ เพื่อถวายความจงรักภักดีแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

6. แก่นเรื่องเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นแก่นเรื่องที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอุดมการณ์และความมุ่งมั่นที่นำพาบุคคลไปสู่เป้าหมาย แต่ในขณะเดียวกันสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอาจส่งผลให้อุดมการณ์เกิดความผันแปรตามกาลเวลา เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 4 เรื่อง เช่น เรื่อง *หมวกที่หายไป* กล่าวถึง เกษมอดีตเด็กหนุ่มยากจนผู้เอื้ออาทรช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอจนกลายเป็นที่รักของทุกคนในสังคม เขาถูกรถซาเล้งรับซื้อของเก่าโดยสวมหมวกसानเก่าๆ ใบหนึ่ง เวลาผ่านไปเขาทำธุรกิจและได้เป็นนักการเมืองจากการสนับสนุนของชาวบ้านที่รักและศรัทธาในตัวเขา ความโอ้อวดอภิมาริที่เคยมีต่อคนในสังคมหายไป กลายเป็นนักการเมืองที่หาเพื่อประโยชน์ของตนเอง แม้วันนี้เขาจะมีหมวกราคาแพงหลายใบ แต่หมวกใบเก่าได้หายไปแล้ว ในเรื่อง *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย* กล่าวถึงชายหนุ่มผู้เคยหนีเข้าป่าและร่วมต่อสู้ในเหตุการณ์เดือนตุลา เมื่อกลับออกมาเขาเปิดร้านก๋วยเตี๋ยวเพื่อชีวิตตามแนวทางความเชื่อของตน แต่ในที่สุดเขาได้ตระหนักว่าโลกแห่งทุนนิยมที่มีการแข่งขันสูงเขาไม่สามารถยึดมั่นอุดมการณ์เดิมได้อีก เขาจึงต้องปรับปรุงร้านไปตามกระแสนิยม เป็นการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของเขาและครอบครัว

7. แก่นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นแก่นเรื่องที่กล่าวถึงมนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ดังนั้น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นจึงเป็นสิ่งไม่พึงกระทำ ในขณะเดียวกันคุณค่าความเป็นคนย่อมขึ้นอยู่กับการประพฤติตนเพื่อสร้างศักดิ์ศรีให้ตนเอง เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 4 เรื่อง เช่น เรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* กล่าวถึง อู๊ดี้ แรงงานต่างด้าวที่ลี้ภัยลอบเข้าเมืองมาทำงานในประเทศไทย ถูกหลอกให้ทำงาน

โดยไม่ได้รับค่าแรงและสุดท้ายถูกแจ้งตำรวจให้มาจับ เช่นเดียวกับเรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างดาว* กล่าวถึง ชาว ชายต่างดาวที่ลึบอบเข้ามาจับจิ้งจกกรีดขางด้วยความขยันขันแข็ง หวังจะนำเงินกลับไปสร้างบ้านที่พม่าให้เสร็จ แต่กลับถูกโจรปล้นฆ่าอย่างไร้ความปราณี

8. แก่นเรื่องเกี่ยวกับสื่อมวลชน

เป็นแก่นเรื่องที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนที่มีอำนาจในการชี้นำความคิดให้แก่คนในสังคม ดังนั้น จรรยาบรรณและความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สื่อมวลชนควรยึดถือเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นธรรมให้สังคมได้รับรู้ เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 3 เรื่อง เช่น เรื่อง *กาพยุค* แสดงให้เห็นการเมืองที่คุกคามสื่อ โดยกล่าวถึงในปี พ.ศ. 2601 นักเขียนและสื่อมวลชนถูกจำกัดเสรีภาพอย่างรุนแรง นักเขียนที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลจะถูกจับไปฝังชิบไว้ใต้อสมองเพื่อให้ทำตามคำสั่งรัฐบาล ส่วนในเรื่อง *บุหรณ ดันหยง ดานี* กล่าวถึง กระเด็น นักข่าวสาวผู้มีอุดมการณ์ลงไปทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หวังจะสร้างความเข้าใจและตีแผ่ความจริงแก่สังคม แต่ในที่สุดเธอก็กลับเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

9. แก่นเรื่องเกี่ยวกับข้าราชการ

เป็นแก่นเรื่องที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของข้าราชการที่ทำงานเพื่อรับใช้ประชาชนเป็นที่พึงให้แก่ประชาชนที่เดือดร้อน เรื่องสั้นที่มีแก่นเรื่องประเภทนี้มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *ผู้ว่าฯ กินก้วยเตี้ยว* กล่าวถึงผู้ว่าราชการจังหวัดแวมากินก้วยเตี้ยวร้านข้างทาง ประชาชนต่างมีเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้ว่าฯ ช่วยเหลือมากมาย แต่ไม่มีใครกล้าเข้าไปพูดคุย แสดงให้เห็นช่องว่างระหว่างข้าราชการกับประชาชน ส่วนเรื่อง *ข้าราชการ* กล่าวถึงครูสาวคนหนึ่งแสดงจุดยืนทางการเมืองของตนชัดเจนว่าไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะตนคือข้าราชการผู้รับใช้ประชาชน

ตัวละคร

ตัวละคร (character) คือ ผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่องหรือผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง (दनया वगर्क्षनश्चय, 2542: 157) มีบทบาทให้เรื่องราวดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ลักษณะตัวละครสำคัญที่พบมากในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า มีดังนี้

1. เหยื่อและผู้สูญเสีย เป็นตัวละคร

เอกที่ถูกทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ข่มเหงจากผู้มีอำนาจและสังคมจนทำให้ต้องสูญเสียความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งสูญเสียความมั่นคงทางจิตใจ การสร้างตัวละครเช่นนี้เพื่อสะท้อนภาพประชาชนที่ใช้ชีวิตท่ามกลางสภาพสังคมการเมืองที่เลวร้าย ขาดความมั่นคงในชีวิต ปราศจากความยุติธรรม เป็นการดำเนินชีวิตท่ามกลางความไม่แน่นอน ดังนั้น ประชาชนจึงตกอยู่ในสภาพของเหยื่อที่ถูกกระทำทั้งจากผู้มีอำนาจในสังคมและจากสถานการณ์ทางการเมืองที่บีบคั้น เช่น ชายรับจ้างลับมิดในเรื่อง *งานลับ* ที่ทำงานหาเช้ากินค่ำด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแต่กลับถูกบีบบังคับให้กลายเป็นแพะรับบาปในคดีทำร้ายร่างกายแทนลูกชายรัฐมนตรีโดยมีครอบครัวของเขาเป็นตัวประกัน คำพูดแสดงอำนาจของรัฐมนตรีย้าชัดถึงสภาวะตกเป็นเบี้ยล่างและไร้อำนาจต่อรองของชายรับจ้างลับมิดอย่างชัดเจน ดังความว่า “...ถือว่าเป็นค่าของรองของรัฐมนตรีคนหนึ่งที่ย่อยปากขอความช่วยเหลือจากคนลับมิดเร่ร่อน พอใจไหม” (ชิต ชยากร, 2548: 92) ประกอบกับคำพูดข่มขู่ของลูกน้องคนสนิทรัฐมนตรีที่บีบบังคับให้เขาต้องกลายเป็นเหยื่อโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงเพราะหากไม่ให้ความร่วมมือจะได้รับผล ดังนี้ “เมียนายจะเป็นหม้ายตั้งแต่ยังสาว ลูกนายจะกลายเป็นกำพร้า ในขณะที่ตัวนายเองจะสูญหายไปจากโลกโดยไร้ร่องรอย” (ชิต ชยากร, 2548: 93)

2. ผู้เปี่ยมความหวัง เป็นตัวละครเอก

ที่แม้จะต้องประสบวิกฤตหรือปัญหาหนักหน่วงแต่ก็ยังคงเต็มไปด้วยความหวังถึงชีวิตและสังคมที่ดี

ขึ้น การประกอบสร้างตัวละครที่มีลักษณะเช่นนี้เพื่อต้องการสร้างกำลังใจให้ผู้อ่านว่าท่ามกลางสภาพสังคมการเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหา ยังคงมีหนทางแก้ไขเสมอ ขอเพียงให้มี ความหวังและมุ่งมั่นยอมทำให้ประสบความสำเร็จได้ตามต้องการ เช่น หญิงสูงวัยในเรื่อง *ติดธง* ที่พยายามนำธงชาติผืนใหญ่ขึ้นไปติดไว้บนหลังคาบ้านเพื่อหวังให้เพื่อนบ้านที่ขัดแย้งกันได้ตระหนักรู้ทุกคนต่างเป็นคนไทยด้วยกันไม่ควรทะเลาะเบาะแว้งกัน แม้ว่าการติดธงจะเต็มไปด้วยความทุลักทุเลแต่เธอก็ไม่ท้อถอยเพราะหวังจะเห็นสังคมที่สงบสุขกลับคืนมา “...เพียงแค่อยุขชาติเล็กๆ น้อยๆ เธอไม่สมควรจะยอมแพ้ ยิ่งคิดถึงสภาพบ้านเมืองที่แตกแยกในเวลานี้ คงเหมือนกับธงในมือของเธอ หากจะความพยายาม ไม่มีทางแน่ๆ ที่ทุกอย่างจะกลับมาสงบสุขดังหวัง อุปสรรคเพียงเท่านั้นเธอจะข้ามไปให้ได้...” (อรรถพงษ์ ศักดิ์สงวนมณูญ, 2555: 101)

3. ผู้ค้นพบความจริง เป็นตัวละครที่มีความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อมาตัวละครเหล่านี้จะค้นพบความจริงว่าสิ่งที่ตนเคยคิดหรือเชื่อเป็นสิ่งที่ผิดถูกต้องจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมเสียใหม่ เช่น นักเขียนหนุ่ม ในเรื่อง *สมดุลใหม่* รู้สึกกังวลที่ไม่ค่อยมีใครเขียนถึงเรื่องราวในชนบทอีกแล้ว เขาจึงอยากสะท้อนภาพชีวิตชนบทออกมาสู่สังคมอีกครั้ง แม้จะถูกท้วงติงจากนักเขียนรุ่นพี่แต่เขากลับคิดว่า “...ไม่เชื่อว่าชนบทจะไม่เหลือแง่มุมใดให้จาระไนอีก ผมเชื่อว่าเมื่อโลกหมุนไป ชีวิตย่อมดำเนินไป ก่อเกิดสิ่งที่ทำให้มนุษย์ขบคิดและค้นหาตลอดเวลา” (ยอดดา สะเซ็มเซ็ง, 2547: 131) แต่สิ่งที่เขาค้นพบกลับกลายเป็นสภาพชนบทที่ถูกกรุกรานจากความทันสมัยและเทคโนโลยีต่างๆ สังคมแปรสภาพจากความเรียบง่ายเป็นสังคมที่ฟุ้งเฟ้อและเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ในที่สุดเขาจึงทำใจรับสภาพที่เกิดขึ้นโดยมองว่า “...ทุกสิ่งที่มีผมรู้สึกว่าเป็นห่วงอาจไม่ได้หนักล้าอย่างที่คิด สังคมชนบทคงไม่ได้กำลังล่มสลายและวิถีชีวิตของผู้คนก็ไม่ได้กำลังถูก

ทำลายลงแต่อย่างใด มันน่าจะเป็นแค่การปรับตัวเข้าสู่สมดุลใหม่อีกครั้งเท่านั้นเอง” (ยอดดา สะเซ็มเซ็ง, 2547: 142)

4. นักการเมืองที่ดี เป็นตัวละครที่เป็นนักการเมืองใจซื่อมือสะอาด ไม่ทุจริตคดโกง ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ตัวละครเหล่านี้มีความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ที่จะทำงานการเมืองเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม เช่น กานต์ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* เป็นการเสนอภาพนักการเมืองในอุดมคติที่มีความรักและศรัทธาในการเมืองอย่างแน่วแน่ มุ่งมั่นตั้งใจทำงานการเมืองโดยมีเป้าหมายเป็นนักการเมืองที่ทำงานเพื่อประชาชน “...เธอที่ไม่มีวันที่จะทรยศต่อประชาชน อุดมการณ์ทางการเมืองของเธอฝังลึกลงไปถึงจิตวิญญาณซึ่งยากที่อำนาจอัดๆ จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้” (ประมุข สัจจวิเศษ, 2547: 158) อย่างไรก็ตาม ตัวละครกานต์เป็นตัวละครที่มีลักษณะตัวละครแบบแบน (flat character) คือไม่มีความซับซ้อนเสนอมุมมองมิติเดียวคือการเป็นคนดีอย่างสุดโต่ง จึงทำให้ตัวละครขาดความสมจริงและเป็นเรื่องเชื่อได้ยากว่าจะมีคนเช่นนี้อยู่จริงในสังคม

5. นักการเมืองเลว เป็นตัวละครที่เป็นนักการเมืองทุจริตคอร์รัปชัน แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองมากกว่าการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น รัฐมนตรีรักษาภูมิ ในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* สร้างภาพต่อสังคมโดยการช่วยเหลือคมพยัคฆ์นักมวยตกยาก ดูแล เอาใจใส่เป็นอย่างดี แต่เบื้องลึกคือการแสวงหาประโยชน์จากความอ่อนแอของเพื่อนมนุษย์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดูงามเสริมความมั่นคงให้อาชีพนักการเมืองของตน ดังความว่า “...ในขณะที่เขาหมดเขี้ยวเล็บหมดพลังแห่งการต่อสู้ แต่เขายังสร้างประโยชน์ให้แก่ผมได้ เขาทำให้เขี้ยวเล็บของผมแข็งแกร่งและคมวับวาวยิ่งขึ้น ฉะนั้นจะดูแลแกเอง...คมพยัคฆ์ ดูแลแก่ในฐานะรัฐมนตรีที่มีความเป็นนักการเมืองเต็มกมลสันดาน” (ชิต ชยากร, 2547: 33)

6. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา เป็นตัวละครที่มีอุดมการณ์และความมุ่งมั่น รวมทั้งมี

ศรัทธาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่วแน่ จึงดำเนินชีวิตตามแนวทางของตนแม้ว่าวิถีนั้นจะแปลกแยกหรือแตกต่างจากผู้อื่นก็ตาม การประกอบสร้างประชาชนธรรมดาให้เป็นตัวละครที่มีอุดมการณ์และศรัทธาเป็นการสร้างตัวละครที่มีพลังในการสื่อสาร เพราะประชาชนเหล่านั้นเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดา บางคนไม่รู้หนังสือ บางคนถูกสังคมมองว่าสติไม่สมประกอบ แต่พวกเขากลับยึดมั่นในความคิดและอุดมการณ์ของตนโดยไม่สนใจว่าสังคมจะมองตนเองอย่างไร นับเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ตนเองโดยไม่ต้องรอให้สังคมมายกย่อง เช่น เจ้าบ้ำ ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* แม้สังคมจะมองเจ้าบ้ำที่พูดจาติดอ่างร่างกายสกรปรกมอกแม่มอย่างดูถูกว่าเป็นเพียงผู้ช่วยลับหรือที่อาศัยวัดเป็นแหล่งพักพิง หากแต่เจ้าบ้ำกลับทะนงในศักดิ์ศรีไม่ยอมตกเป็นทาสเงินตรา เมื่อวันหนึ่งนายพิศหัวคะแนนที่นำเงินซื้อเสียงมาฝากไว้ที่เจ้าบ้ำถูกฆ่าตาย เจ้าบ้ำไม่ยอมให้เงินมาซื้ออิทธิพลเหนือคุณค่าและศักดิ์ศรีศรีความเป็นคนของตน จึงนำเงินทั้งหมดเผาไปพร้อมกับศพหัวคะแนนคนนั้น เพราะเจ้าบ้ำเชื่อว่า "...นายพิศไว้ใจในตัวผมเพราะเชื่อใจในความซื่อ ค่าของผมอยู่ตรงนี้ ผมจะเป็นคนซื่อต่อไป ซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ของตนเอง" (ตฤณี เดชานุสรณ์, 2549: 42) ผู้เขียนต้องการสื่อสารให้เห็นว่าเจ้าบ้ำที่พูดจายังไม่ชัดแต่ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง โดยเฉพาะเห็นความสำคัญของตัวเอง แต่เสียงในที่นี้คือสิทธิและเสียงในการเลือกตั้งที่ไม่อาจมีใครมาซื้อได้ด้วยเงิน

ความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (conflict) คือ ปมของเรื่องหรือประเด็นปัญหาที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไป การเล่าเรื่องมักดำเนินเกี่ยวพันกับความขัดแย้งซึ่งนับเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเรื่องที่สร้างปมปัญหา การหาหนทางแก้ไขปัญหา ด้วยเหตุนี้เรื่องเล่าจึงเป็นการสานเรื่องราวบนความขัดแย้ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 286) การสร้างความ

ขัดแย้งที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (man against man) เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครอื่นๆ หรือเป็นการขัดแย้งระหว่างตัวละครทั่วไป ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้งทางพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้งทางความคิด และความขัดแย้งในคุณธรรมจริยธรรมหรืออุดมการณ์ที่ต่างกัน จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่าผู้ขัดแย้งที่พบมาก มีดังนี้

1. **ประชาชนกับประชาชน** การสร้างปมขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวเนื่องจากมีความคิดเห็นและจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกัน เช่น พ่อกับแม่ในเรื่อง *แกง* ชัยและสารก็คู่สามีภรรยาในเรื่อง *เพราะชงผืนนั้น* และพ่อกับแม่ในเรื่อง *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* ลักษณะความขัดแย้งของตัวละครแต่ละคู่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางคู่ความขัดแย้งสร้างปมปัญหาและก่อความร้ายวณานในครอบครัว ในขณะที่บางครอบครัวแม้จะมีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยเคารพในความคิดและสิทธิของกันและกัน

2. **ประชาชนกับนักการเมือง** การสร้างปมขัดแย้งลักษณะนี้แสดงให้เห็นการข่มเหงรังแกประชาชนที่ไม่มีทางต่อสู้ ตัวละครที่เป็นประชาชนตกอยู่ในภาวะยอมจำนนโดยไม่อาจหาหนทางต่อสู้กับอำนาจของนักการเมืองได้ เช่น ชายลับมีดกับรัฐมนตรีในเรื่อง *งานลับ* รัฐมนตรีใช้เล่ห์เหลี่ยมและกลโกงรวมทั้งอำนาจที่มีบังคับให้ชายลับมีดตกเป็นแพะรับบาปในคดีทำร้ายร่างกายแทนลูกชายรัฐมนตรีโดยที่เขาไม่มีทางหลีกเลี่ยง

3. **ประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ** ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการกระทำที่เกินกว่าเหตุของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ตะแอกกับเจ้าหน้าที่อุทยานในเรื่อง *ตะแอก* เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความหุนหันพลันแล่นและอารมณ์โกรธ ขณะที่ตะแอกและเพื่อนๆ กำลังจะไปเจรจากับเจ้าหน้าที่อุทยานเรื่องการเผาไล่ที่ชาวบ้าน ตะแอกหวังใช้

เหตุผลพูดคุยกันแต่เมื่อมากคนก็มากความ ในที่สุดเกิดการปะทะกันขึ้นตะแฉะจึงกลายเป็นเหยื่อผู้สูญเสียจากความขัดแย้งในครั้งนั้น

4. นักการเมืองกับข้าราชการประจำ เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากนักการเมืองใช้อำนาจในทางมิชอบกลับแกล้างข้าราชการประจำ เช่น รัฐมนตรีรัทติกาลกับปลัดกระทรวงในเรื่อง *ระบำหุ่น* เมื่อรัฐมนตรีรัทติกาลไม่พอใจปลัดกระทรวงที่ทำงานอย่างซื่อตรง ยอมหักไม่ยอมงอ ไม่ยอมตกอยู่ใต้อาณัติของตนจึงหาทางโยกย้ายทั้งที่ปลัดกระทรวงไม่มีความผิด

5. นักการเมืองกับผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะที่นักการเมืองใช้อำนาจกดขี่รังแกผู้นำชุมชน เช่น ความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองกับหลวงพ่อบุญในเรื่อง *มือปืน, หลวงพ่อบุญ* นักการเมืองเห็นชาวบ้านศรัทธาในตัวหลวงพ่อบุญซึ่งเป็นพระนักพัฒนา จึงเกรงว่าหลวงพ่อบุญจะเป็น "ผู้มีบุญ" ที่มาแย่งคะแนนเสียงจึงหาทางกำจัดให้พ้นจากเส้นทางของตน

ฉาก

ฉาก (setting) หมายถึง เวลาและสถานที่ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ตัวละครแสดงบทบาทอยู่ ฉากในเรื่องสั้นมักจะปรากฏควบคู่กับบรรยายฉาก ซึ่งจะบ่งบอกถึงอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นในฉากนั้น ฉากเป็นสถานที่รองรับเหตุการณ์ต่างๆ ของเรื่อง ทั้งยังสามารถบ่งบอกความหมายบางอย่าง มีอิทธิพลต่อความคิดการกระทำของตัวละครได้อีกด้วย (อุมาพร มะโรณี, 2551: 26) จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่าฉากที่พบมาก คือ ฉากที่เป็นธรรมชาติและฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร ดังนี้

1. ฉากที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ สภาพธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร ฉากที่เป็นธรรมชาตินอกจากจะแสดงถึงความเป็นจริงของสถานที่แล้ว ยังถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการอุปมาอุปไมยหรือใช้เป็นสัญลักษณ์เปรียบเทียบ เช่น ความงดงามของคืนเดือนเพ็ญในเรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ* แสดงให้

เห็นความงดงามของแสงจันทร์สาดส่องที่สะท้อนความหวังในใจของเฒ่าเที่ยงในคืนที่ลอบเข้าไปเผาโกดังของชุมชนเพื่อตัดเส้นทางการเงินที่จะนำมาซื้อเสียงคนในหมู่บ้าน ดังความว่า "...ค่ำคืนเงียบสงบ จันทร์ใกล้เต็มดวงแว่นเด่นอยู่กลางฟ้า ดาวอ่อนแสงประดับประดาประปราย สายลมดึกโยกไกวยอดไม้ไหวเอน นกกลางคืนส่งเสียงเสียดสตอยู่แว่วๆ ความมืดครอบงำรัตติกาล..." (อุเทน พรหมแดง, 2546: 21) ความเงียบสงบดังแว่นช่วยให้ความถึงความเด็ดเดี่ยวในใจของเฒ่าเที่ยงที่มุ่งมั่นกระทำการจนสำเร็จ ความงามของพระจันทร์ทิวมากขึ้นในคืนที่เฒ่าเที่ยงถูกฆ่าตาย ดังความว่า "คืนเดือนเพ็ญ ถัดจากคืนเกิดไฟไหม้ จันทร์กระจ่างเต็มดวงสุกปลั่งอยู่กลางฟ้า ชมแสงดาวขีดจางจนเลือนหาย กลุ่มเมฆดำอยู่ไกลเกินกว่าจะบดบังกล้ากราย จันทร์เพ็ญจึงสาดทอแสงนวลตาลออาบพื้นดินทุกตารางนิ้ว...จันทร์เพ็ญคืนนั้นเป็นใจนัก มันสาดประกายแสงนุ่มนวล สว่างพอจะทำให้เพื่อนบ้านคนนั้นมองเห็นว่าใครคือผู้ส่งลูกตะกั่วคมกริบออกจากลำกล้องพุ่งเข้าเด็ดชีวิตชายเฒ่า" (อุเทน พรหมแดง, 2546: 37-38) นัยของคืนเดือนเพ็ญที่ส่องสว่างกระจ่างตา สื่อถึงความหวังและพลังศรัทธาของเฒ่าเที่ยง แม้เฒ่าเที่ยงต้องตายไปแต่ความตายของเฒ่าเที่ยงกลับปลุกให้ชาวบ้านตระหนักถึงอำนาจมืดและภัยร้ายที่คุกคามระบอบประชาธิปไตย

2. ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร หมายถึง สภาพแบบแผนหรือกิจกรรมในการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง รวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม ฉากประเภทนี้จะช่วยเน้นย้ำสภาพเหตุการณ์และสถานะของตัวละครให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร จึงไม่เป็นเพียงฉากที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับสถานะของตัวละคร แต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครที่นำไปสู่ปมขัดแย้งในเรื่องได้ชัดเจนขึ้น เช่น ฉากวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านของผู้ใหญ่คำขณะที่อยู่

ไปเก็บลอบในทะเลพร้อมกับเคนซึ่งเป็นลูกชายในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์* ดังความว่า “...ชายหนุ่มลุกขึ้นเมื่อมองเห็นธงทูนไม้ไผ่ลอยแท้งเต้งตามแรงคลื่นวางเป็นแถวเป็นแนว เขาคว้าสายเชือกที่ผูกติดกับทูน ก้มตัวลงคว้าสายเชือกที่ติดกับผิวน้ำค่อยๆ ออกแรงสาวลอบอุ่มน้ำพร้อมหินถ่วงขึ้นมาจากทะเล...ลอบแรกขึ้นจากผิวน้ำว่างเปล่า...เขาจับหินถ่วงโยนลงไปใต้น้ำตรงที่เดิม หินถ่วงค่อยๆ ดิ่งตัวลอบลงทะเลเพื่อเอาไว้ล่อหมึกหรือปลาอย่างเดิม...” (เริงณรงค์ เกตุพิณีจ, 2549: 55)

มุมมองในการเล่าเรื่อง

มุมมองในการเล่าเรื่อง (point of view) คือ เรื่องที่สร้างขึ้นนั้นจะกำหนดให้ใครเล่าเรื่องหรือเล่าผ่านสายตาของใคร (สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร, 2550: 123) จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามุมมองที่ปรากฏมากที่สุด คือ ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องหรือการเล่าเรื่องในมุมมองบุรุษที่ 3 (third person point of view) โดยอาจเล่าอย่างผู้รู้แจ้ง คือ รู้และสามารถบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทุกตัว รู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น รู้แม้กระทั่งความลับบางอย่างที่ตัวละครบางตัวหรือทุกตัวในเรื่องไม่รู้ หรือผู้เขียนอาจเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครเพียงตัวเดียว การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของผู้เขียน มีดังนี้

1. ผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องโดยรู้ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถแสดงทัศนะ ความคิดเห็น ตีความ วิพากษ์วิจารณ์ และสามารถถ่ายทอดอดีต ปัจจุบัน อนาคตของตัวละครได้ ล่วงรู้ความคิดความรู้สึกของตัวละครทุกตัว บางครั้งเรียกการเล่าเรื่องแบบนี้ว่า “การเล่าเรื่องแบบผู้เขียนเป็นพระเจ้า” การเล่าเรื่องวิธีนี้ผู้อ่านจะรู้สึกเสมือนว่าผู้เล่านั้นมีตัวตนผ่านทางเสียงเล่าที่ควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างในเรื่องโดยสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกและน้ำเสียงของผู้เขียนผ่านมุมมองในเรื่อง เช่น แสดงความโศกเศร้าสลดหดหู่ต่อการทำอัตวินิบาตกรรมของนกเค้า ในเรื่อง *กาว*

จากไปของนกเค้า ดังความว่า “...อนกกเค้าเสียบติดตรึงเหล็กแหลมปลายสายล่อฟ้าเหนือโรงธรรมร้างสีเทาสิ้นระริกและค่อยๆ เบาลงๆ เลือดแดงดั่งสีกุหลาบรินหยดแหมะๆ ตกต้องหลังคา ทอดร่วงทิ้งไว้ประชดประชันความมารยาสาไถยของผู้นำพบบ้านเมืองแห่งยุคสมัย...เสียงสวดมนต์เมตตาสิบทศก้องกังวานจากคณะสงฆ์ เมื่อแผ่ไปยังสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าไม่มีประมาณทั้งชนชั้น ชาวดีพันธุสมกับความใจกว้างของชาวพุทธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ภารกิจเสร็จแล้ว หลายๆ คนคงได้กลับบ้าน” (วิน วนาตร, 2551: 27) หรือแสดงความสะอึกใจเมื่อนายกรัฐมนตรีชาติตรี รัฐมนตรีเทพสิงห์และโยวาได้รับผลกระทบจากการทุจริตคอร์รัปชันโครงการเรนโบว์โรดจนทำให้อาคารของโครงการพังถล่มลงมาทับพวกเขา ในเรื่อง *เมืองอมร 2312* ดังความว่า “...คราวนี้ได้เป็นข่าวดังทั่วจักรวาล งามหน้าจริงๆ...อาคารสถานีไอ้อ่าถล่มลงต่อหน้าต่อตา เศษอิฐหิน ปูน ทราช หล่นทับร่างของรัฐมนตรีกระทรวงคมนาคมรวมถึงท่านนายกฯ และผู้นำต่างดาวด้วย บางส่วนกระเด็นเข้าปากที่เปิดอ้ากว้างเพราะความตกใจของเขาเข้าเต็มทีจนสลัก สมกับที่พวกเขาอยากบริโภคมันเข้าไป (ปองวุฒิ รุจิระชาคร, 2555: 186)

2. ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่สามารถหยั่งรู้ความคิดอุปนิสัยใจคอของตัวละครอื่น เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเรื่องคือเหตุการณ์ที่ตัวละครตัวนั้นประสบบรรู้ ผู้อ่านจะได้ทราบเรื่องราวจากสายตาของตัวละครนี้โดยไม่ทราบสิ่งที่ตัวละครนี้ไม่รู้และไม่ทราบความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่น เช่น ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของนักการเมืองหนุ่มในเรื่อง *มือสุดท้าย* ทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่่านักการเมืองที่ดีคือนักการเมืองที่ยินยอมสละตัวเองเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ทุกข์ยาก ดังความว่า “...พ่อของเขายอมเสียสละอิสรภาพเพื่อประชาธิปไตย ทว่าเขาในฐานะทายาทต้องเสียสละมากกว่านั้น...ความคิดวูบสุดท้ายอันเลื่อนรางบอก

ว่านักการเมืองเหล่านั้นคงได้เห็นรอยยิ้มบนใบหน้าของเขาซึ่งสูงเกี่ยมอยู่บนกระทะอันร้อนแรง เขาเกิดมาและจากไปโดยไม่รู้สึกเลยอายุต่อแผ่นดิน” (ธาร ยูทรัชชัยดิษฐ์, 2551: 132-133)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พฤษดิ์ ศุภเศรษฐศิริ รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ และ รองศาสตราจารย์บงกช อิ่มสำราญ ประธานและกรรมการควบคุมปริญญา นินท์ที่กรุณาให้คำปรึกษาและข้อชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

สรุปผลการศึกษา

การประกอบสร้างวรรณกรรมการเมือง เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีความเชื่อมโยงกับการเสนอวาทกรรมกรรมการเมืองมาสู่ผู้อ่าน อีกทั้งยังสะท้อนภาพความเป็นจริงทางสังคมการเมืองไทย จะเห็นได้ว่าแม้ว่าโครงเรื่องแบบทำดีได้ดีหรือกรรมตามสนองน่าจะเป็นโครงเรื่องที่ผู้อ่านชอบมากที่สุด แต่กลับพบว่าการเสนอโครงเรื่องส่วนใหญ่กลับเป็นแบบชีวิตรันทนต์เพื่อสะท้อนภาพชีวิตสังคมการเมือง

ในปัจจุบันเป็นการสร้างประสบการณ์เสมือนจริงให้แก่ผู้อ่านเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ส่วนแก่นเรื่องที่นำเสนอแม้ส่วนใหญ่จะเป็นการเสนอประเด็นทางการเมืองแต่ก็เป็นการเสนอทัศนะที่หลากหลายทั้งแง่บวกและลบ ในขณะที่การสร้างตัวละครนักเขียนมักสร้างตัวละครเอกเป็นประชาชนที่ถูกเบียดเบียนรังแก ส่วนฝ่ายผู้ร้ายกลับเป็นนักการเมืองที่ใช้อำนาจในทางมิชอบต่อประชาชนผู้ได้ปกครอง การสร้างตัวละครสอดคล้องกับการเสนอปมขัดแย้งเพราะส่วนใหญ่นักเขียนจะสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ซึ่งคู่ขัดแย้งสำคัญที่พบมากที่สุด คือ ประชาชนกับนักการเมือง ส่วนการเสนอฉากแม้จะมีการเสนอฉากที่หลากหลาย แต่นักเขียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเสนอฉากเกี่ยวกับพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตัวละครเพื่อช่วยเสริมบรรยากาศของเรื่องและบุคลิกลักษณะของตัวละครให้เด่นชัดน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ส่วนมุมมองในการเล่าเรื่องผู้เขียนส่วนใหญ่พยายามสร้างระยะห่างระหว่างผู้เล่าเรื่องกับผู้อ่าน จึงนิยมใช้มุมมองแบบผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องเพื่อไม่ให้เป็นการครอบงำหรือชี้นำความคิดผู้อ่านมากเกินไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ชิต ชยากร. (2547). “เหนือคอมพ์คัม” ใน *วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ชิต ชยากร. (2548). “งานลับ” ใน *วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. ปทุมธานี: นาคร.
- ธาร ยุทธชัยบดินทร์. (2551). “มือสุดท้าย” ใน *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 5*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- दनยา วงศ์ชนะชัย. (2542). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. พิษณุโลก: โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดรุณี เดชานุสรณ์. (2549). “อุดมการณ์ของคนเผาผี” ใน *เรื่องสั้นและบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2548*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ประมุข สัจจวิเศษ. (2547). “อุดมการณ์แห่งรัก” ใน *วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ปราจิณ คงคะจันทร์. (2554). “ผ้าใส่ขาด” ใน *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ปองวุฒิ รุจิระชาคร. (2555). “เมืองอมร 2312” ใน *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 11*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ยอดดา อะเซ็มเซ็ง. (2547). “สมดุลใหม่” ใน *วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- เริงณรงค์ เกตุพินิจ. (2549). “วิถีแห่งสัตว์” ใน *เรื่องสั้นและบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2548*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- วิน วนาคร. (2551). “การจากไปของนกเค้า” ใน *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 5*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุทัศน์ วงศ์กระปากถาวร. (2550). *บันทึกคดีประเภทเรื่องสั้น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อรรถพงษ์ ศักดิ์สงวนมัญญ. (2555). “ติดธง” ใน *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 11*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อิรวาดิ ไตรลิ่งคะ. (2546). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุเทน พรหมแดง. (2546). “คืนเดือนเพ็ญ” ใน *รวมวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า 2545*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- อุมาพร มะโรจน์ย์. (2551). *สัมพันธบทของการเล่าเรื่องในสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์และนวนิยาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.